

המדרש על הפסוק בתחילת פרשת נח: "אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח" שואל, מדוע נזכר השם "נח" בפסוק שלוש פעמים. אומר המדרש כי הדבר מרמז על כך שנח היה "אחד משלשה שראו ג' עולמות: נח, ודניאל, ואיוב". שלושת אנשים אלו הנזכרים יחד בנבואת יחזקאל, המשותף להם שהם ראו עולם בנוי, עולם חרב, ושוב זכו לראות עולם בנוי. נח ראה עולם ומלואו ביישובו, ראהו גם בחורבנו, וזכה לשרוד ולראותו שוב בבנינו. דניאל ראה בנין בית ראשון, חווה את החורבן, וזכה גם לחזות בשיבת ציון. ואיוב ראה את ביתו שלו בנוי, ראה עצמו חרב, וזכה לראות את עצמו שוב בנוי.

לא לחינם, נח הוא אחת הדמויות היחידות בתנ"ך שעליהן נאמר כי היה צדיק. נח ראה את העולם בשיא תפארתו והדרו, ובתוך זמן קצר צפה בחורבנו המוחלט. עם סיומו של החורבן, הוטלה על נח משימה ראשונה בחשיבותה והיא לשקם את העולם. תפקיד זה גדול לאין ערוך מהתפקיד שהוטל על האדם הראשון. אדם הראשון קיבל עולם מוכן ונתבקש אך לשמור עליו. נח לעומת זאת, ראה את העולם בנוי, צפה בחורבנו המוחלט, ויצא מן התיבה כשהוא מצווה לבנות עולם חדש על גבי פני האדמה שחרבו. אין זה קל לעמול ולבנות עולם אחרי שצפית בחורבנו הקשה. במצב כזה בדרך כלל הרבה יותר נח לשקוע ביאוש. אך נח יוצא מן התיבה, נוטע כרם, ודואג להמשך העולם.

הביוגרפיה של נח יכולה להאיר לנו במקצת את מהלך חייו של צבי חסיד שראה עולם בנוי ועולם חרב, יצא מתוך ההפיכה והחל בבניית עולם חדש על גבי העולם הישן.

בב' בשבט תרפ"ה, 1925 נולד צבי חסיד בגרודנה שבבלארוס והחל לראות עולם בנוי. הוא ראה את גרודנה בבניינה, קהילה יהודית ותיקה בה ישבו יהודים מהמאה ה-14 ונעשית לאחד ממרכזי התורה החשובים. הקהילה היהודית בגרודנה שלפני השואה שמנתה למעלה מ-25,000 נפש, הייתה מרובה בבתי כנסיות והיוותה מרכז של תורה. בד בבד גם תנועת ההשכלה קנתה לה אחיזה בגרודנה והצמיחה שורה של אוחזים בעט סופרים. תנועות רבות אחרות כחובבי ציון קננו בה גם הם שביתה והפכו אותה למרכז לתנועת התחייה הלאומית והעברית. גרודנה שנתברכה במוסדות לגמילות חסדים. גרודנה שהייתה מצוינת בבתי אולפנא, כל אחד והצביון שלו, בתי ספר של הדור הישן מיסודה של אגודת ישראל יחד עם בתי ספר של המזרחי, ובתי ספר של רשת תרבות, בה גם למד צבי בילדותו שהייתה מצוינת באווירה העברית, הציונית והחילונית ששילבה לימודים עבריים וכלליים, ועליה נשמע בהמשך הערב. זו גרודנה שראה צבי בילדותו, בתפארתה. עולם בנוי.

אולם מהר מאוד חווה צבי את גרודנה בחורבנה. עם כניסת הגרמנים לגרודנה נשלח צבי לעבודות שונות והיה בגטו גרודנה, יחד עם משפחתו. שלא כנח, לצבי לא הייתה תיבה להציל את עצמו או את משפחתו מהחורבן הנורא. במהלך המלחמה הוא איבד את כל בני משפחתו. הוא עצמו נשלח באחת האקציות יחד עם אביו, אך ניצל בסיפור מופלא שנשמע בהמשך הערב, כאשר הצליח לקפוץ מרכבת שנשאה יותר מ-2,000 יהודים למחנה ההשמדה טרבלינקה. לאחר מכן עבר מסע ייסורים בן שלושה חודשים שבו ניסה להגיע מזרחה לשטחי ברית המועצות, חשוף לתנאי מזג אוויר קשים, ונתון בסכנה מתמדת מצד אוכלוסייה עוינת ומשתפי פעולה. הוא הצטרף לקבוצת הפרטיזנים ולחם עמם עד לשחרור בלרוסיה בידי הצבא האדום בקיץ 1944.

לאחר המלחמה שב צבי לגרודנה וראה אותה חרבה לגמרי. הוא מצא בה כ- 200 איש בלבד. הייאוש היה יכול להיות הפתרון הטוב ביותר. אך צבי חסיד כמו נוח בחר לפעול בכל כוחותיו ועד כמה שאפשר, לקומם את החורבות ולפעול לבנות על גביהם עולם חדש. הוא בחר בחיים ולמרות ההרס הבלתי נתפס אותו הוא ראה וחווה הוא דבק בעשייה וביצירה. עשייה שעיקרה שימור המורשת הגדולה והמפוארת של העיר גרודנה ושל היהודים שחיו בה קודם המלחמה. הוא יכול היה לעלות לישראל, אך הוא בחר להישאר בגרודנה, שם היה למורה לפיזיקה, ותחת דיכוי המשטר הסובייטי שהחרים את השפה העברית והגביל את חופש הפולחן הדתי של היהודים, הוא לימד עברית במחתרת תוך שהוא מסכן את חייו.

עם קבלת העצמאות של בלארוס, בשנת 1989, פתח צבי אולפן לעברית בבניין בית הכנסת הגדול בגרודנה, בית הכנסת שעומד על תילו מהמאה ה-16 שאת יסודותיו הניח ראשון גדולי קהילת גרודנה, ר' מרדכי יפה בעל ה"לבושים". צבי לימד בעיקר בני נוער, לפני עלייתם לארץ. הוא היה אחד מהבולטים בקהילה היהודית, עסק בהנצחת הנרצחים, דאג להקמת אנדרטה בכניסה לגטו, כתב בספר הזיכרון של גרודנה ועסק רבות בסיפורה של גרודנה היהודית לפני השואה ובמהלכה. את חלומו לבקר בארץ ישראל הוא הגשים רק בשנת 1991.

לפני שנה, ביום ששי כ"ב בטבת תשע"ג החזיר את נשמתו לבורא עולם.

כמעט בלתי-אפשרי לבנות עולם לאחר חורבן עולם שהיה קודם לכן בנוי ומשגשג, אך צבי לא נרתע ופעל ללא לאות לשימור העולם הישן בעולם

החדש. לדאוג לזכרון העולם הבנוי – גרודנה בתפארתה, וזכרון העולם החרב – גרודנה בתקופת השואה. על כך הוא ראוי להערכה והוקרה רבה. מצווים אנו על הזיכרון, ובערב הזה המוקדש כולו לזכרו נשמע את סיפורו נזכור את פועלו ונשמע על העיר אותה ביקש לבנות – גרודנה שלפני השואה וגרודנה בשואה.